

GLOSÝ BIBLIOGRAFIA

PREHLADNÉ PRÁCE

HOLEC, Roman – GONĚC, Vladimír (eds.). *ČESKO-SLOVENSKÁ HISTORICKÁ ROČENKA 2017 – 2018*. Bratislava: VEDA, 2018, 320 s. ISBN 978-80-224-1712-9.

Česko-slovenská komisia historikov vydala v roku 2018 už 21. zväzok z edičnej série *Česko-slovenská historická ročenka*. Dvojčíslenie pre roky 2017 a 2018, ktorého dominantnou zložkou sú štúdie venujúce sa 100. výročiu vzniku Československej republiky (ČSR) a „osmičkovým“ rokom v dejinách oboch národov, edične spracovali historici Roman Holec a Vladimír Goněc. Publikáciu otvára príhovor Romana Holecu pri príležitosti nedávno dožitých 80. narodenín Ivana Kamenca, niekdajšieho predsedu slovenskej časti česko-slovenskej komisie historikov a významného slovenského historika. Po úvodnom slove je ročenka rozdelená do troch kolektívnych monografií.

V prvej kolektívnej monografii sa v šiestich štúdiách autori zamerali na *Roky 1848 – 1918 – 1938 – 1948 – 1968. Ich priebeh, dohry a reflexia v spoločných dejinách*. Aj v tomto prípade sa úvodného slova zhostil Roman Holec, ktorý v príspevku *Československo – ťažko vydaný a ľahko stratený projekt* poukázal na nevidaný kultúrny, civilizačný a politický rozmach Slovákov a Čechov v spoločnom československom štáte. Autor priniesol niekoľko úvah o problémovom vzniku, rozpade či celkovom fungovaní ČSR počas jej tak-

mer 75 rokoch existencie. Dušan Kováč sa následne v štúdiu *Slovenský prevrat 1918: zvraty a obraty v jeho interpretácii* pozrel hlbšie na premenu najmä slovenskej historiografie pojednávajúcej o vzniku ČSR v období od roku 1918 až po súčasnosť. Tretí príspevok *Český pohled na dějiny Československa* predstavil Jan Němeček. Autor zhodnotil výrazne pozitívne existenciu spoločného štátu Čechov a Slovákov, pričom rozobral niekoľko jeho aspektov, ako napr. vznik a rozpad, konštrukciu jednotného československého národa, národnostné problémy, otázku hraníc či veľmocenské hry o Československo. Pozornosť upriamil na výnimočnosť, odkaz a prínos ČSR pre demokraciu a jej hodnoty. Nasledujúci odborný článok „*Bije zvon slobody, čujte ho národy*.“ *Reflexia revolúcie 1848/49 pri oslavách vzniku štátu na Slovensku* napísal opäť Roman Holec. Venoval sa v ňom utváraniu slovenských národných dejín prostredníctvom festivít, ktoré pripomínali revolúcie v rokoch 1848/49 v súvislosti s oslavami vzniku ČSR. Proces premeny významu osláv a ich naratívu zachytil v priebehu troch desaťročí na príklade rokov 1928, 1938 a 1948. Autorom ďalšieho príspevku *Rok 1918 optikou rokov 1938, 1948, 1968 a 1988* je Jan Rychlík. Poukázal v ňom, podobne ako v predošlom prípade, na rozkoly a premenu významu osláv vzniku ČSR v českej a slovenskej časti spoločného štátu v období od roku 1938 až do roku 1988. Prvú kolektívnu monografiu uzatvára štúdia s názvom *Federalismus v Československu jako nesoulad právního myšlení a politické reality: Centralizace po 1918, devastace po 1938, demolice po 1948 a 1968*. Český a slovenský historik Vladimír Goněc v nej pojednáva o problematike československého federalizmu značne kriticky. Vyčerpávajúco približuje

vývoj právneho myslenia v domácich československých pomeroch od nádejného federalistického myslenia v rokoch 1918 – 1938 (1948) až po jeho devastáciu s príchodom komunistickej moci, ktorej znaky a presahy pozoruje autor aj v súčasnej realite samostatného Česka a Slovenska.

Druhú kolektívnu monografiu *Vnitřní migrační pohyby v Československu v kontextu česko-slovenských vztahů* tvorí súbor štyroch štúdií. Prvá z nich s názvom *Češi na Slovensku – Slováci v českých zemích. Pohyby tam a zase zpět (1918–1992)* je autorským počinom Jana Rychlíka. Ten sa v nej sústredil na migračné pohyby obyvateľstva medzi českou a slovenskou časťou spoločného štátu, pričom zachytil hlavné trendy česko-slovenskej a slovensko-českej migrácie v jej takmer 80-ročnom vývoji. Na druhej štúdiu *Mobilizácia pracovných síl v ČSR po druhej svetovej vojne a ich presuny medzi Slovenskom a českými krajinami* pracovala dvojica autorov Miroslav Sabol a Ludovít Hallon. Historici sa na rozdiel od predošlej štúdie pozreli špecificky na pracovnú migráciu obyvateľstva najmä vo vnútri československého štátu v bezprostredných rokoch po druhej svetovej vojne. Popísali prúdy, smery, ciele či problémy späté s pracovnou migráciou, ktorá súvisela s obnovou hospodárstva krajiny po vojne. V tretej štúdiu sa Štefan Šutaj zameril na *Vysídlenie Maďarov do českých krajín po druhej svetovej vojne*. Medzinárodné a vnútropolitické riešenie národnostných problémov spätých s maďarskou menšinou v Československu priblížil prostredníctvom vývoja jednotlivých etáp vysídľovania. Autor upozornil na symptomatickú stopu, ktorú v historickej pamäti zanechal práve proces vysídľovania maďarského obyvateľstva do českých krajín. Druhú kolektívnu monografiu zakončuje príspe-

vok historika Prokopa Tomka s názvom *Čeští vojáci na Slovensku/Slovenští vojáci v českých zemích 1918–1992*. Text sa snaží zachytiť vplyv služby v československej armáde na vnútornú migráciu obyvateľstva medzi Slovenskom a českými krajinami v dlhom, takmer 75-ročnom období.

Posledná tretia kolektívna monografia česko-slovenskej historickej ročenky sa špecificky venuje *Doprave v kontexte česko-slovenských vzťahov v 20. storočí*. V jej prvej z piatich štúdií sa opäť pripomínajú historici Ludovít Hallon a Miroslav Sabol, ktorí rozobrali *Dopravný problém v česko-slovenských vzťahoch 1918 – 1938*. Pozornosť upriamili na vývojové disproporcie v oblasti infraštruktúry a dopravného systému medzi českými krajinami, Slovenskom a Podkarpatskou Rusou, pričom zdôraznili hospodársko-politický a následne aj národno-politický rozmer dopravného problému, ktorý sa stal významným politikom na domácej československej scéne. V nasledujúcom príspevku *Vznik, zánik a obnova Československa a zmeny v železniční doprave medzi českými zeměmi a Slovenskem* sa Jan Rychlík povenoval vývoju československej železničnej dopravy, jej disproporciám, dopravným problémom, prestavbám tratí, a to všetko na pozadí veľkých politických a hospodárskych zmien prvej polovice 20. storočia. Tretiu časť s názvom *Vývoj vnitrozemskej plavby v kontextu politických zmien ve 20. století: Labe a Odra* napísal Ivan Jakubec, ktorý sa zameril na búrlivý technický, politický a hospodársky vývoj československej vnútrozemskej vodnej dopravy od roku 1918 až do súčasnosti, pričom tiež nevynechal osobný pohľad do budúcnosti vnútrozemskej plavby stredoeurópskeho geografického priestoru. V predposlednej štúdiu s názvom *Česko-slovenské vzťahy v organizovanom moto-*

rizme na Slovensku v medzivojnovom období historik Mikuláš Jančura priblížil automobilizmus ako kultúrny a hospodársky fenomén. Rozanalyzoval československý motorizmus pretkaný konkurenčným bojom a tiež charakter vzťahov medzi českými a slovenskými motoristickými organizáciami, resp. spolkami. Bodku za treťou kolektívnou monografiou a zároveň celou publikáciou dáva štúdia *AZNP a expanze výroby osobných a ľahkých užitkových automobilů na Slovensko 1945–1989* autora Michala Ulvra. Ten sa v nej pozrel na značne zložitý počiatočný proces zavádzania výroby osobných automobilov na Slovensku v Trnave a Bratislave, ktorý v mnohých ohľadoch poznačila nekon-

cepnosť, názorová nejednotnosť riadiacich orgánov či rozdielne politické záujmy i nereálne stanovené ciele.

Dvojčísle *Česko-slovenskej historickej ročenky 2017 – 2018* je bohatým prameňom rôznorodých pohľadov historikov na československé dejiny 20. storočia. Publikácia prevedie čitateľa najmä reflexiou „veľkých“ spoločných československých politických dejín, s ktorými tiež súvisia mnohotvárne migračné pohyby vo vnútri spoločného štátu Čechov a Slovákov či rozvoj dopravy.

Michal Mako
(Masarykova univerzita v Brne)